

Тема 2. Дії в надзвичайних ситуаціях і проявів терористичних актів.

Виконуються заходи цивільного захисту в особливий період відповідно до плану цивільного захисту суб'єкта господарювання на особливий період. Заходи щодо ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій здійснюються відповідно до планів реагування на надзвичайні ситуації.

ЗНАТИ ТА ВМІТИ:

1. При виявленні на об'єкті підозрілого предмета, схожого на вибуховий пристрій.

Ознаки, що можуть вказувати на наявність вибухового пристрою:

- виявлення безгоспного предмету у будь-якому вигляді (сумка, згорток, пакет або предмет, схожий на гранату, міну, снаряд і т.п.) у місцях можливої присутності великої кількості людей, поблизу пожежо- і вибухонебезпечних місць, розташування різного роду комунікацій;
- наявність на виявленому предметі проводів, мотузок, ізоляційної стрічки, скотчу;
- підозрілі звуки, щиглики, цокання часів, що видаються предметом;
- від предмета виходить характерний запах мигдалю або інший незвичайний запах, на зовнішній оболонці присутні масляні плями.

Чинники, що служать приводом для побоювання:

- перебування підозрілих осіб до виявлення цього предмета,
- наявність погроз, висловлених особисто, по телефону або в поштових відправленнях.

Дії персоналу об'єкта при виявленні предмету, схожого на вибуховий пристрій:

- **суворо забороняється** самостійно здійснювати з виявленим підозрілим предметом будь-які дії, а саме: не наближатися, не торкати, не розкривати, не переміщати знахідку, не заливати її рідиною, не засипати піском і ґрунтом, не користуватися радіо- і електроапаратурою, переговорними пристроями (в тому числі мобільними телефонами);
- негайно повідомте про виявлений підозрілий предмет (вказавши точне місце його перебування, час виявлення та зовнішній вигляд) своєму керівництву або черговій службі (службам безпеки, охорони) об'єкту, а у разі неможливості встановлення зв'язку з ними *особисто* Южноукраїнському відділенню поліції Первомайського ВП ГУ НП України в Миколаївській області - тел. 102, чи 25 ДПРЧ ГУ ДСНС у Миколаївській області за телефоном 101. Надалі дійте за їхніми вказівками.

Дії посадових осіб об'єкта, які отримали інформацію про виявлений предмет з ознаками вибухового пристрою:

- дайте вказівку не наближатися, не торкати, не розкривати, не переміщати знахідку, не заливати її рідиною, не засипати піском і ґрунтом, не користуватися радіо- і електроапаратурою, переговорними пристроями (в тому числі мобільними телефонами);
- зафіксуйте точне місце перебування і час виявлення підозрілого предмета, а також установчі дані осіб, що знайшли предмет. Забезпечте їхню присутність до моменту прибуття представників правоохоронних органів;
- терміново повідомте про подію своєму керівництву (черговій службі, службам безпеки, охорони об'єкту) і *через нього* або *особисто* Южноукраїнському відділенню поліції

Первомайського ВП ГУ НП України в Миколаївській області - тел. 102, чи 25 ДПРЧ ГУ ДСНС у Миколаївській області за телефоном 101;

- при наявності підстав (існуванні реальної загрози життю та здоров'ю людей внаслідок очікуваного вибуху) організуйте евакуацію персоналу, використовуючи маршрути, віддалені від місця перебування підозрілого предмета;

- дайте вказівку співробітникам охорони оточити місце розташування предмета, знаходитися на безпечній відстані від нього або в місцях, що забезпечують захист (кут будівлі, колонна, товсте дерево, автомобіль та ін.) і вести спостереження;

- при необхідності організуйте відключення побутових і виробничих комунікацій газу, води й електрики;

- підсилюйте контроль за роботою особового складу охорони по всьому об'єкту;

- не знижуючи рівень охорони об'єкта, забезпечте можливість безперешкодного проходу або проїзду до предмета співробітників і транспорту органів реагування (Южноукраїнського відділення поліції Первомайського ВП ГУ НП України в Миколаївській області, 25 ДПРЧ ГУ ДСНС у Миколаївській області, комунального закладу " ЮМЛ" та ін.);

- надайте можливість прибулим правоохоронцям опитати заявника та інших осіб, які володіють інформацією про подію, що сталася;

- далі дійте за вказівками представників правоохоронних органів.

2. Вибух на території об'єкта:

У випадку вибуху необхідно негайно організувати і забезпечити виконання наступних основних заходів:

- за списком екстреного оповіщення викликати на об'єкт пожежних, швидку допомогу, рятувальників, комунальні служби (газ, електрика, тепло);

- за списком екстреного оповіщення повідомити про подію керівництво (адміністрацію) підприємства та правоохоронні органи;

- організувати евакуацію персоналу з вогнища вибуху, зруйнованих або ушкоджених вибухом приміщень;

- до прибуття служби швидкої допомоги надати постраждалим первинну медичну допомогу;

- відключити подачу електроенергії, води, тепла в ушкоджені вибухом приміщення;

- оточити місце вибуху силами служб охорони, безпеки і забезпечити його ізоляцію до прибуття компетентних органів;

- наявними силами організуйте огляд прилеглої території з метою виявлення інших закладених вибухових пристроїв;

- при виникненні пожежі вжити заходів щодо його гасіння власними силами і наявними протипожежними засобами.

3. Захоплення заручників:

Дії персоналу об'єкта при виявленні ознак захоплення заручників:

- негайно повідомте про надзвичайну подію своєму керівництву або черговій службі (службам безпеки, охорони) об'єкту, а у разі неможливості встановлення зв'язку з ними *особисто* Южноукраїнському відділенню поліції Первомайського ВП ГУ НП України в Миколаївській області - тел. 102. При цьому вкажіть точне місце та можливо відомі обставини захоплення: кількість заручників, їх місце перебування і стан, наявність потерпілих,

кількість терористів, їх озброєння, вимоги, установчі дані тощо. У подальшому дійте за їх вказівками, будьте готові надати всю відому Вам інформацію правоохоронцям.

Дії посадових осіб об'єкта, які отримали інформацію про захоплення заручників:

- терміново повідомте про подію своєму керівництву (черговій службі, службам безпеки, охорони об'єкту) і *через нього* або *особисто* Южноукраїнському відділенню поліції Первомайського ВП ГУ НП України в Миколаївській області - тел. 102, чи іншим органам державної виконавчої влади. При цьому вкажіть точне місце та можливо відомі обставини захоплення: кількість заручників, їх місце перебування і стан, наявність потерпілих, кількість терористів, їх озброєння, вимоги, установчі дані, обстановка, що складається на об'єкті, вжиті заходи реагування тощо;

- забороняється вступати в переговори з терористами за власною ініціативою;
- по можливості організуйте блокування місця події, використовуючи технічні засоби охорони;

- підвищити пильність охоронців на всіх постах. Переведіть систему відеоспостереження об'єкта в режим запису;

- при необхідності виконуйте вимоги терористів, якщо це не пов'язано з заподіянням шкоди життю і здоров'ю людей, не ризикуйте власним життям;

- у разі вимушеного вступу до переговорів *забороняється ініціативно пропонувати терористам будь-які послуги;*

- не провокуйте дії, що можуть потягти за собою застосування терористами зброї;

- по можливості забезпечте приховану евакуацію персоналу та інших осіб, що знаходяться поза місцем захоплення заручників;

- при необхідності організуйте надання первинної медичної допомоги потерпілим, що перебувають поза межами уразливої зони;

- припиніть доступ на об'єкт людей і проїзд автотранспорту;

- вживте заходів до безперешкодного проходу і проїзду на об'єкт співробітників правоохоронних органів;

- організуйте терміновий збір працівників режимних, охоронних та аварійно-рятувальних служб об'єкту;

- після прибуття спецпідрозділів правоохоронних органів надайте їм максимальне сприяння в організації антитерористичних заходів, в тому числі: необхідну інформацію щодо обставин захоплення, а також схеми об'єкта, поповерхові плани, схеми розташування систем відеоспостереження, вентиляції, електропостачання та ін.;

- надалі дійте відповідно до розпоряджень представника оперативного штабу антитерористичної операції.

4. Заходи попереджувального характеру:

- здійснити комплексне обстеження стану надійності охорони об'єкта, посилити пропускний режим по допуску на об'єкт автотранспорту, персоналу і відвідувачів, проводити ретельну перевірку ввезеного на об'єкт майна і внесеної ручної поклажі. Для цих цілей використовувати технічні засоби (металодетектори, газоаналізатори, дзеркала для огляду автомобілів та ін.);

- вжити додаткових заходів щодо інженерно-технічної оснащеності об'єкта, додатково встановити модернізовані системи сигналізації і відеоспостереження в зонах підвищеного ризику;

- оснастити телефони об'єкта, зазначені в офіційних довідниках, автоматичними визначниками номера і звукозаписною апаратурою;
- розробити план евакуації відвідувачів, персоналу та постраждалих; визначити (уточнити) завдання служб охорони, безпеки об'єкту при евакуації;
- у випадку загострення криміногенної обстановки в регіоні ввести чергування співробітників підрозділів безпеки, підсилити контроль за роботою особового складу охорони, регулярно здійснювати перевірки несення служби в денний і нічний час;
- сформувати у кожній черговій зміні охорони, групи негайного реагування. У ході щоденних інструктажів уточнювати розрахунок особового складу, що заступає на чергування, звертати особливу увагу на доведення оперативної обстановки на об'єкті, а також на необхідність посилення пильності і підвищення відповідальності співробітників;
- силами співробітників підрозділів охорони і безпеки організувати проведення систематичних обходів і оглядів об'єкта і прилеглої до нього території з метою своєчасного виявлення підозрілих предметів і запобігання закладки вибухових пристроїв, а також установлення сторонніх осіб, що проявляють підвищений інтерес до об'єкта;
- регулярно проводити перевірки підсобних приміщень і територій, не допускати перекриття шляхів евакуації людей і транспорту;
- ввести в практику систематичне проведення перевірок проходження сигналів оповіщення від чергової зміни охорони до посадових осіб об'єкта, а також стану засобів оповіщення персоналу;
- організувати практичні тренування зі співробітниками охорони і персоналом по діях при виникненні надзвичайної ситуації терористичного характеру;
- здійснювати заходи щодо більш ретельного підбору персоналу об'єкта, у тому числі допоміжного складу (чергових, ремонтників, прибиральників тощо). Більш ретельно здійснювати перевірку і допуск на об'єкт фахівців сторонніх організацій;
- звільнити від зайвих предметів службові приміщення, сходові клітини, приміщення, де розташоване технічне устаткування;
- забезпечити регулярне видалення з будівель відходів, по можливості звільнити територію від будівельних лісів та металевого сміття, контейнери - сміттєзбірники встановити поза межами будівель об'єкту;
- довести до всього персоналу номери телефонів, за якими необхідно повідомити правоохоронні та інші органи при виявленні підозрілих предметів або ознак загрози проведення терористичного акту.

Южноукраїнські міські курси
НМЦ ЦЗ та БЖД Миколаївської області

**ДІЇ ПРИ ВИЯВЛЕННІ ПІДОЗРІЛОГО ПРЕДМЕТА,
ЯКИЙ МОЖЕ ВИЯВИТИСЯ ВИБУХОВИМ ПРИСТРОЄМ**

1. Повідомте органи поліції та рятувальників (102 і 101 відповідно) та дочекайтеся їх прибуття.
2. Не чіпайте, не відкривайте, не зсувайте знахідку.
3. Відведіть подалі від знахідки людей.
4. Організуйте охорону до прибуття представників влади.
5. Зафіксуйте точний час, коли була виявлена знахідка; опитайте оточуючих, може, цей предмет належить їм.

**РЕКОМЕНДОВАНІ РАДІУСИ ЕВАКУАЦІЇ ЛЮДЕЙ НА ВИПАДОК
ВИЯВЛЕННЯ ВИБУХОВОГО ПРИСТРОЮ:**

	Назва предмета	Відстань евакуації людей
1.	Граната РГД-1	Не ближче 50 метрів
2.	Граната Ф-1	Не ближче 200 метрів
3.	Троїлова шашка масою 200 гр	45 метрів
4.	Троїлова шашка масою 400 гр	55 метрів
5.	Пивна банка 0,33 літра	60 метрів
6.	Міна МОН-50	85 метрів
7.	Валіза (кейс)	230 метрів
8.	Дорожня валіза	350 метрів
9.	Легковий автомобіль	580 метрів
10.	Мікроавтобус	920 метрів
11.	Вантажний автомобіль	1240 метрів

ЯКЩО ВИБУХ СТАВСЯ:

1. Переконайтеся в тому, що ви не отримали значних травм.
2. Заспокойтеся та уважно роздивіться навколо, чи не існує загрози подальших обвалів та вибухів, чи не звисає з руїн розбите скло, чи не потрібна комусь ваша допомога.
3. Якщо є можливість - спокійно вийдіть з місця події. Якщо ви опинилися в завалі - періодично подавайте звукові сигнали. Пам'ятайте, що при найменшій активності людина може протриматися без води п'ять діб.
4. Виконуйте всі розпорядження рятувальників.

ЯКЩО ВИ ПОТРАПИЛИ ПІД СТРІЛЯНИНУ:

1. Лягайте на підлогу або землю.
2. Ніколи не стійте біля вікон, навіть якщо вони зачинені.
3. Не піднімайтеся вище підвіконня.
4. Найнадійніше місце в квартирі - це ванна кімната
5. На вулиці спробуйте знайти будь-яке укриття: клумбу, сміттєзбірник, автомобіль.
6. Якщо не знайшли укриття - накрийте голову руками та ляжте на землю.

ЯКЩО ВИ СТАЛИ ЗАРУЧНИКАМИ:

1. Використовуйте найменший шанс, щоб уникнути полону. (Так деякі жертви "Норд-Оста" мали можливість покинути дім культури, але не зробили цього через нерішучість).
2. Повністю підкоряйтеся наказам терористів, а при визволенні спецслужбами - виконуйте їх вказівки.
3. Не провокуйте терористів, пам'ятайте, що істеричні прояви заручників теж спонукають терористів до агресивних дій.
4. Тримайтеся гідно, не принижуйтеся, але не агресивно, не проявляйте зайвого героїзму.
5. Дітей влаштуйте у найвіддаленому місці і заблокуйте їх рухливість, щоб вберегти від випадкової кулі.
6. Не розпочинайте ніяких політичних та релігійних дискусій, найкраще вести себе непомітно, не виділяючись з натовпу.

ВАШІ ДІЇ ПРИ ВИЗВОЛЕННІ СПЕЦСЛУЖБАМИ:

1. Не біжіть назустріч визволителям - майте витримку.
2. Не чіпайте зброю терористів.
3. Чітко виконуйте всі накази рятувальників.
4. Якщо застосовується сльозогінний газ - дихайте через зволожену тканину і швидко кліпайте очима, викликаючи сльози.

Поради керівникам закладів освіти. Дії при загрозі виникнення терористичного акту

Момент виникнення:

- повідомлення про закладений підрильний пристрій;
  - виявлення підривного пристрою чи предмету, схожого на підрильний пристрій.
1. Повідомити про те, що трапилось у відділення поліції по телефону "102".
  2. Евакуювати дітей і персонал із будівлі закладу (з перевіркою наявності і розміщення дітей, організацією передачі їх батькам).
  3. Силами техперсоналу і вчителів організувати охорону будівлі школи з метою не допустити в приміщення закладу сторонніх до прибуття слідчо-оперативної групи відділення поліції.
  4. Привести в готовність всі засоби пожежогасіння в закладі.
  5. При евакуації ввести в дію План дій по попередженню і ліквідації НС.
  6. Зустріти слідчо-оперативну групу відділення поліції і повідомити старшому:
    - про наявність людей в закладі;
    - передати план розміщення закладу і план розміщення приміщень закладу, по можливості вказати, де знаходиться підрильний пристрій чи предмет, схожий на нього;
    - передати інші відомості, які мають цінність для оперативної групи (хто міг зателефонувати про закладання підривного пристрою, залишити предмет, схожий на нього, хто із сторонніх осіб і з якою метою заходив до закладу і т. ін.).
  7. Залишатися зі слідчо-оперативною групою до кінця обстеження будівлі закладу і виконувати вимоги старшого групи про відкриття приміщень чи запрошення учнів і вчителів для проведення слідчих дій.
  8. До занять в закладі можна приступати тільки після видачі акту про відсутність підривного пристрою в школі за підписом начальника слідчо-оперативної групи.

При спрацюванні вибухового пристрою:

1. Повідомити про те, що сталося оперативному черговому відділення поліції по телефону "102".
2. Вияснити обставини (місце вибуху, наявність постраждалих, є чи нема загоряння і т. ін.).
3. Організувати евакуацію дітей зі школи (з перевіркою наявності і розміщення дітей, організацією передачі їх батькам).
4. Організувати винесення постраждалих і допомоги їм силами персоналу школи. Визначити місце збору постраждалих.
5. Організувати зустріч пожежних, швидкої допомоги, наряду поліції і повідомити їм:
  - про наявність і місце знаходження постраждалих;
  - передати план розміщення приміщень закладу, на якому вказати місце спрацювання підривного пристрою і можливого місцезнаходженню постраждалих;
  - інші наявні відомості.
6. Вияснити, хто постраждав при спрацюванні підривного пристрою і повідомити про це їх батькам чи рідним.
7. Надати можливу допомогу працівникам поліції при проведенні слідчих дій.

При захопленні дітей чи персоналу в заручники:

1. негайно вивести не захоплений персонал та учнів із приміщення закладу (організувати перевірку учнів, вчителів і персоналу, передачу дітей батькам).
2. Повідомити про те, що сталося оперативному черговому відділення поліції за телефоном "102" і в службу порятунку за телефоном "101".
3. Уточнити місцезнаходження терористів і заручників, їх вимоги, психічний стан.
4. Організувати спостереження за закладом з метою не допустити проникнення в неї сторонніх.
5. Організувати зустріч слідчо-оперативної групи поліції, повідомити всі відомості, якими ви володієте про терористів, захоплених ними учнів. Передати слідчо-оперативній групі поліції план розміщення приміщень закладу.

Дії персоналу при виявленні вибухового пристрою:

1. негайно особисто чи через посильного повідомити про те, що сталося директору закладу чи особі яка його заміщує.
2. Прибрати від вибухового пристрою всіх оточуючих на безпечну відстань (вивести з приміщення, де знайдено пристрій).
3. Не підходити і не торкатися підозрілого предмета.
4. Не користуватися біля підозрілого предмета радіотелефоном. Не намагатися самим з'ясувати тип вибухового пристрою шляхом його розбирання чи розгортання упаковки.

Пам'ятка особі, котра отримала повідомлення із загрозою мінування закладу

1. Намагайтесь встановити контакт з анонімом, при цьому:
  - спробуйте з'ясувати мотиви мінування;
  - спробуйте умовити його не здійснювати цей вчинок;
  - з'ясуйте мотиви мінування, які вимоги висуває анонім;
  - задавайте різні уточнюючі запитання, провокуйте його повідомити про себе будь-які дані;
  - намагайтесь умовити його зателефонувати ще раз.
2. По закінченню розмови негайно заповніть аркуш спостережень, де вкажіть: можливу стать, вік, інтонацію голосу, наявність дефектів мови, її висоту і тембр, наявність звукового (шумового) фону.
3. Зафіксуйте точний час надходження до вас дзвінка. Після закінчення розмови з анонімом не кладіть слухавку на телефон.
4. По закінченню переговорів негайно повідомте про загрозу і ваші спостереження директору закладу чи особі, яка його заміщує.

БУДЬТЕ УВАЖНИМИ І ЗОСЕРЕДЖЕНИМИ

Що потрібно знати при загрозі теракту

**ДІЇ ПРИ ВИЯВЛЕННІ ПІДОЗРІЛОГО ПРЕДМЕТА, ЯКІШІ МОЖЕ
ВІПЯВИТИСЯ ВИБУХОВИМ ПРИСТРОЄМ**

1. Повідомте органи міліції та рятувальників (102 і 101 відповідно) та дочекайтеся їх прибуття.
2. Не чіпайте, не відкривайте, не зсувайте знахідку.
3. Відведіть подальш від знахідки людей.
4. Організуйте охорону до прибуття представників влади.
5. Зафіксуйте точний час, коли була виявлена знахідка; опитайте оточуючих, може, цей предмет належить їм.

Об'єкти терору
Вибухові пристрої у:
- припаркованих автомобілях;
- пакунках, чемоданах, сумках...
- урни для сміття;
- поштовій бандеролі...

Будь уважним!

- Не підходь до підозрілого предмета;
- не користуйся мобільним телефоном;
- негайно повідом правоохоронні органи;
- дочекайся правоохоронців.

Приверни увагу інших!

При спрацюванні вибухового пристрою в установі:

1. Повідомити про те, що сталося по телефону „112”.
2. Організувати зустріч пожежних, швидкої допомоги, повідомити їм:
- про наявність і місце знаходження постраждалих;
- розміщення приміщень закладу, на якому вказати місце спрацювання підривного пристрою і можливого місцезнаходженню постраждалих;
- інші наявні відомості.
3. Вияснити, хто постраждав при спрацюванні підривного пристрою і повідомити про це рідним.
4. Надати можливу допомогу працівникам міліції при проведенні слідчих дій.

В завалі:

- не панікуй;
- оціни ситуацію;
- надай першу або само допомогу;
- намагайся голосом або стуком встановити зв'язок з людьми поза завалом;
- зберігай сили.

ПАМ'ЯТАЙ!
Допомога прийде - головне дочекайся її

ЯКЩО ВИБУХ СТАВСЯ:

1. Переконайтеся в тому, що ви не отримали значних травм.
2. Заспокойтеся та уважно роздивіться навколо, чи не існує загрози подальших обвалів та вибухів, чи не звисає з руїн розбите скло, чи не потрібна комусь ваша допомога.
3. Якщо є можливість - спокійно вийдіть з місця події. Якщо ви опинилися в завалі - періодично подавайте звукові сигнали. Пам'ятайте, що при найменшій активності людина може протриматися без води п'ять діб.
4. Виконуйте всі розпорядження рятувальників.

ЯКЩО ВИ ПОТРАПИЛИ ПІД ОБСТРІЛ:

- Негайно лягайте на підлогу або землю.
- Ніколи не стійте біля вікон, навіть якщо вони зачинені.
- Не піднімайтеся вище підвіконня.
- Найнадійніше місце в квартирі - це ванна кімната
- На вулиці спробуйте знайти будь-яке укриття: за клумбою, автомобілем.
- Якщо не знайшли укриття - ляжте на землю та накрийте голову руками.

ХЛОР - газ зеленувато-жовтого кольору з різким задушливим запахом, важчий за повітря.

АМІАК - газ без кольору з різким задушливим запахом, легший від повітря, розчиняється у воді.

Ознаки ураження:

- різкий біль у грудях;
- сухий кашель;
- нудота;
- порушення координації рухів;
- задиха;
- різь в очах та сльозовиділення;
- червонокрасне сверблячисте подразнення слизової оболонки очей;
- подразнений стан.

■ - Спільні ■ - Хлор ■ - Аміак

Засоби захисту органів дихання

2% розчин соди

вода, або 5% розчин лимонної кислоти

Як діяти?!

1. Сигнал "Хімічна небезпека"

2. Уникайте низьких місць

3. Уникайте підвищених місць

Зона потенційного забруднення

Напрямок виходу

Хлор

Аміак

Зона потенційного забруднення

Напрямок виходу

Уникайте підвищених місць

Уникайте низьких місць

Засоби захисту шкіри

Ти заручник!

Як діяти?

- На вулиці;
- вдома;
- у школі;
- на роботі;
- у транспорті.

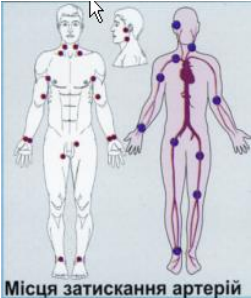
- Будь спокійним;
- виконуй вказівки терористів;
- не впевнившись, не намагайся втекти;
- запам'ятай максимум інформації;
- не відмовляйся від їжі;
- тримайся подалі від вікон і дверей;
- у разі штурму ляж ниць на підлогу.

ЯКЩО ВИ СТАЛИ ЗАРУЧНИКАМИ:

1. Використовуйте найменший шанс, щоб уникнути полону. Повністю підкоряйтеся наказам терористів, а при визволенні спецслужбами - виконуйте їх вказівки.
2. Не провокуйте терористів, пам'ятайте, що істеричні прояви заручників теж спонукають терористів до агресивних дій.
3. Тримайтеся гідно, але не агресивно, не проявляйте зайвого героїзму.
4. Дітей влаштуйте у найвіддаленішому місці і заблокуйте їх рухливість
5. Не розпочинайте ніяких дискусій, не виділяйтесь з натовпу.

ВАШІ ДІЇ ПРИ ВИЗВОЛЕННІ СПЕЦСЛУЖБАМИ:

1. Не біжіть назустріч визволителям - майте витримку.
2. Не підходьте близько до терористів.
3. Чітко виконуйте всі накази рятувальників.
4. Якщо застосовується сльозогінний газ - дихайте через зволожену тканину і швидко кліпайте очима, викликаючи сльози.

Місця затискання артерій

Засоби першої допомоги
Штатні
бинт;
вата;
пластир;
йод 5%;
перекис водню;
аспірин;
активоване вугілля;
та інше...

Імпровізовані
перев'язувальний матеріал
шнур

Огляд місця пригод.
До початку надання першої допомоги уважно роздивіться і спробуйте визначити:
1. Чи є місце події безпечним?
2. Що відбулося?
3. Скільки постраждалих?
4. Чи в змозі оточучі Вам допомогти?

При проведенні огляду звертайте увагу на деталі, які б могли підказати причину пригод та отриманих травм. Це дуже важливо, якщо постраждалий неспритомий і свідки пригоді відсутні.
Пам'ятай про свою безпеку, безпеку потерпілого та оточуючих!

Проведення первинного огляду з наданням першої допомоги.
Перевірка свідомості: бачу, чути, відчуваю
Бачити - визначити чи потерпілий не втрапив свідомість
Чути - звернутися до постраждалого
Відчувати - якщо відповіді немає:
• Злегка стисніть трапецевидний м'яз постраждалого;
• Не штовкайте та не перекуйте потерпілого;
• Викликайте швидку допомогу по тел.103.

В натовпі

Як діяти?
• Не зупиняйся і намагайся рухатись з тією ж швидкістю, що й натовп.
• Намагайся обов'язково встояти на ногах.

Прийми положення при падінні

• У замкнутому просторі намагайся триматись подалі від стін, сходів та парканів.
• У не замкнутому просторі поступово відходь від центру натовпу.

При загрозі масових заворушень.
- Зберігайте спокій і розсудливість.
- При перебуванні на вулиці негайно покиньте місця масового скупчення людей, уникайте агресивно налаштованих осіб.
- Не піддавайтесь на провокації.
- Надійно закрийте двері. Не підходьте до вікон і не виходьте на балкон. Без крайньої необхідності не покидайте приміщення.

Залиши приміщення, по можливості запасними сходами, або через вікно (по канату, драбині та ін.)

Пошук виходу та потерпілих в задимленому приміщенні

ПAM'ЯТАЙ!
Дим завжди вгорі!!!

Якщо горить одяг
Не біжи!!!

Впади і тілом накрій полум'я
Збий з ніг, накрій полум'я

Якщо вогонь відрізав вихід

Розмістися в проїмі вікна, приверни увагу рятувальників, або виберися на дах з тією ж метою.

У разі виявлення пожежі необхідно:
-негайно зателефонувати 101 (назвати адресу, кількість поверхів будівлі, місце виникнення пожежі, обстановку на пожежі, наявність людей, повідомити своє прізвище);
-вжити (за можливості) заходів до евакуації людей, гасіння (локалізації) пожежі та збереження матеріальних цінностей;
-якщо пожежа виникла на підприємстві, повідомити про чергового на об'єкті;

СХОВИЩЕ

Перед виходом з житла: відімкнути електроживлення, газопостачання та воду; зачинити вікна та квартиру.

При собі мати: паспорт, військовий квиток, документ про освіту, трудову книжку або пенсійне посвідчення, свідоцтво про народження, гроші і цінності, продукти харчування і воду на 3 доби, постільну білизну, необхідний одяг і взуття, медаптечку, засоби освітлення (загальною вагою не більш як 50 кг на кожного члена сім'ї). Дітям дошкільного віку вкладається у кишеню або пришивається до одягу записка, де зазначається прізвище, ім'я та по-батькові, домашня адреса, а також ім'я та по-батькові матері і батька.

ОПОВІЩЕННЯ НАСЕЛЕННЯ У НС

"УВАГА ВСІМ!"

ЗАВИБАННЯ СИРЕН ОЗНАЧАЄ СИГНАЛ **"УВАГА ВСІМ!"**

ПОЧУВШИ ЗВУКИ СИРЕНИ, НЕОБХІДНО:

- Відразу включити телевізор, радіоприймач, репродуктор радіотрансляції.
- Уважно вислухати термінове повідомлення про обстановку, що склалася і порядок дій.
- Тримати всі ці засоби постійно включеними на протязі всього терміну ліквідації аварій, катастроф чи стихійних лих.

ЗАТЕЛЕФОНУЙ!!! ПОВІДОМ!!!

Що! Де! Як!

ТЕЛЕФОНИ ЕКСТРЕННОЇ ДОПОМОГИ

Держслужба НС	101, 5-51-41
Поліція	102, 5-44-00
Медична допомога	103, 4-17-20 5-61-33, 4-62-03
СБУ	(05136) 5-51-73